

Jag & min familj - en familjeintervention

Ann Lyrberg

Doktorand Höskolan Gävle

Utredare FoU Välfärd Region Gävleborg.

Kari Jess

PhD i socialt arbete, lektor Höskolan Dalarna

Bakgrund

- Utvecklades i Sandvikens kommun 2013-2014
- Ingick i ett pilotprojekt med Socialstyrelsen i syfte att utveckla ett samordnat arbetssätt i familjer där vuxna har ett problematiskt bruk av alkohol och eller droger
- Del i ett regeringsuppdrag 2011-2020 med att stärka stödet till barn som anhöriga,
- Ett tillägg i Hälso- och sjukvårdslagen fr.o.m.1 januari 2010 om barns rätt till information, råd och stöd

(Alexandersson & Jess 2015)

Barnrättsligt perspektiv

- ▶ Jag & min familj utgår från ett barnrättsligt perspektiv: att se barn som fullvärdiga människor med rättigheter.
- ▶ Avstamp i Barnkonventionens 12 artikel om barns rätt till delaktighet, rätten att delta i beslutsprocesser, rätten att bilda och uttrycka sina egna åsikter samt att dessa ska tillmätas betydelse utifrån ålder och mognad.

Jag & min familj

- En tidig insats inom socialtjänstens öppenvård sektionsöverskridande arbetssätt

Familjeorienterat
öppenvårdsprogram

8 träffar

Kommunicerar skadligt bruk och
beroende

Barns delaktighet

Förbättrad hälsa, samvaro och
ökad motivation

Målgrupp

Familjer där vuxna har problematiskt
bruk av alkohol och droger

och

Aktuella inom socialtjänstens individ-
och familjeomsorg

Syfte

Att på ett sakligt, avdramatiserat, icke-
dömande sätt kommunicera om
missbruket och problemen i familjen

Att barn görs delaktiga, blir lyssnade till
och tagna på allvar

Ett pedagogiskt, motiverande program med behandlande inslag

Så här går det till:

- ▶ Hela familjen samtidigt
- ▶ Familjebehandlare och vuxenbehandlare samarbetar
- ▶ 1-2 informationsträffar
- ▶ 8 (10) träffar + två uppföljningsträffar á 1½ - 2 timmar
- ▶ Fika
- ▶ 5 olika teman

Hur går det till? Forts.

- ❑ Nallekort: "Hur känns det att komma hit idag?"
- ❑ Höjdpunkter och bottenapp från förra gången
- ❑ Dagens tema.
 - ✓ Kort föreläsning.
 - ✓ Avbrott för diskussioner.
- ❑ Övning, t ex bildövning
 - ✓ Så här känns det för mig när mamma/pappa dricker
- ❑ Ev. en läxa (t ex en nykter aktivitet som stärker en god samvaro)
- ❑ Nallekort: "Vilken känsla går jag hem med?"

The background features abstract, overlapping geometric shapes in various shades of green, ranging from light lime to dark forest green. These shapes are primarily located on the left and right sides of the frame, leaving a large white central area.

Utfallet

Syfte utfallsstudie

Att utvärdera utfallet av programmet Jag och min familj, med speciellt fokus på barns mående men också på familjeklimat, vuxnas alkohol- och drogvanor samt självskattad psykisk hälsa.

Design

- ▶ Studien planerades som en RCT (randomiserad kontrollerad studie) där familjerna slumpmässigt valdes till att antingen börja programmet direkt eller till tre månaders väntelista för att därefter kunna påbörja programmet.
 - ▶ Familjerna som inte inkluderades i vår studie erbjöds annan behandling inom socialtjänsten.
- ▶ Designen reviderades under första året pga. flera avhopp från väntelistan.
- ▶ Vi beslutade att istället tillämpa före-eftermätning där familjernas baslinjemätningar jämfördes med mätningar 3, 6 och 12 månader efter programslut.

Mätverktygen, till vem och när

Mätverktyg/enkät	När	Till vilka
Familjeklimat (mäter Närhet, Distans, Spontanitet, Kaos från en lista på 85 adjektiv)	Före programstart och 3, 6 och 12 månader efter programmet avslutats	Barn och föräldrar.
Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) (25 frågor som visar emotionella symptom, uppförandeproblem, hyperaktivitet, kamratproblem och prosocialt beteende, ju högre poäng ju större problem)	Som ovan	Barn. Föräldrar rapporterade för barn under 11 år.
Hospital Anxiety and Depression Scale (HADS) (14 frågor som ger ett mått på sinnesstämning; dvs. Tecken på ångest, och depression)	Som ovan	Föräldrar
Alcohol Use Disorders Identification Test (AUDIT) (10 frågor om skadligt bruk och beroende av alkohol)	Som ovan	Föräldrar
Drug Use Disorders Identification Test (DUDIT) (10 frågor om skadligt bruk och beroende av droger)	Som ovan	Föräldrar

Deltagare i programmet

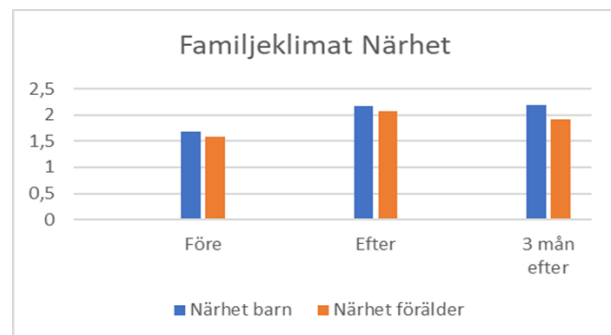
59 barn (55 % flickor), medelålder 11

67 föräldrar (52 % kvinnor), medelålder 41
(Avbrott: 18 barn, 19 föräldrar)

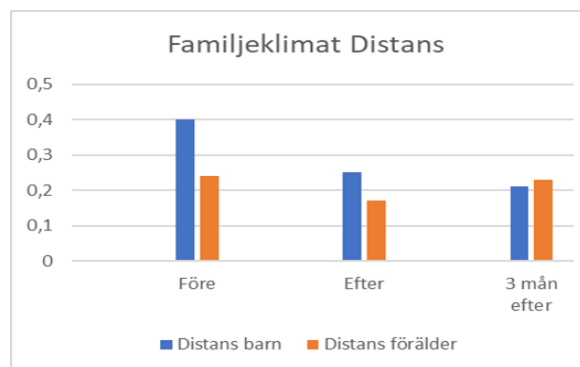
Barnen gick i skolan och en majoritet av föräldrarna (ca 62%) hade en sysselsättning.

En majoritet av de vuxna (ca 63%) hade tidigare behandlats för skadligt bruk och beroende av alkohol och droger.

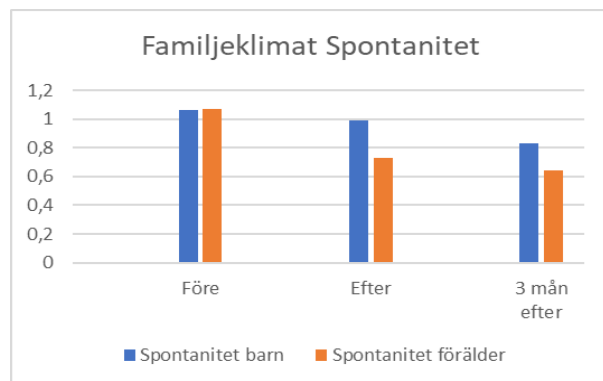
Resultat Familjeklimat

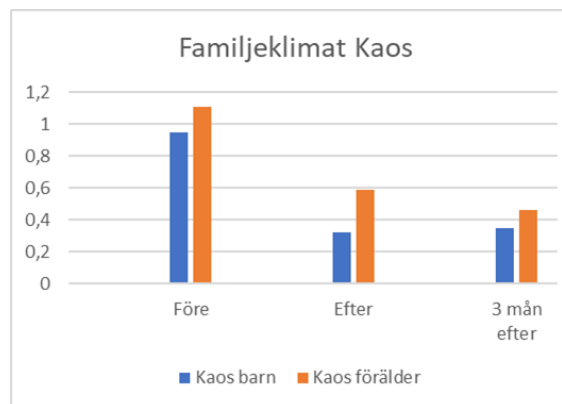
Signifikant ökning av Närhet för barn och föräldrar

Ej signifikant minskning av Distans för barn och föräldrar

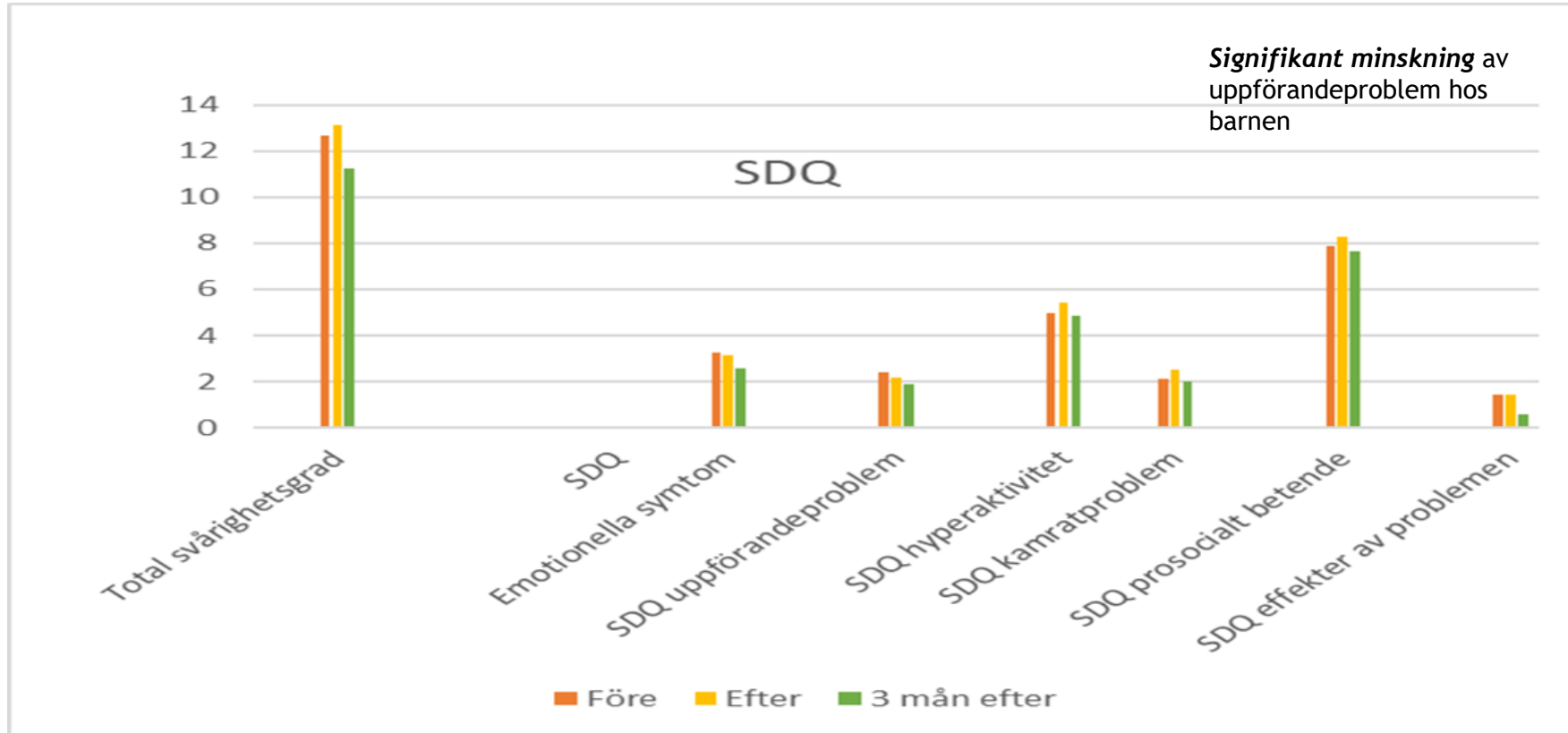

Signifikant minskning av Spontanitet föräldrar, ej signifikant minskning barn

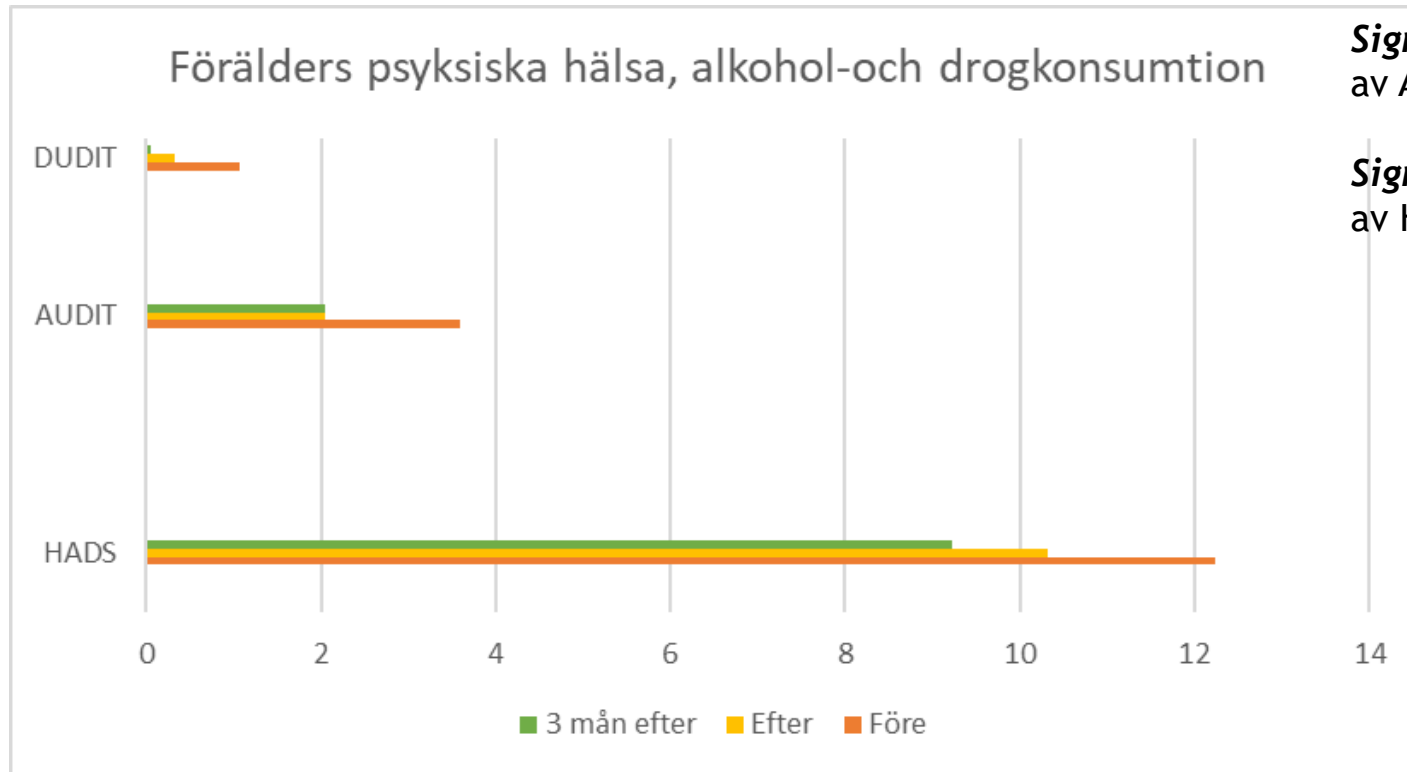
Signifikant minskning av Kaos för barn och föräldrar

Resultat SDQ

HADS, AUDIT, DUDIT

(föräldrar självrapporterat)

Signifikant minskning
av AUDIT och DUDIT

Signifikant minskning
av HADS

Intervjustudie med barn

Syfte:

- Att undersöka barnens erfarenheter av Jag & min Familj, vad den inneburit för dem samt om de fått komma till tals och blivit lyssnade på.

- ▶ Vilken betydelse har interventionen haft för barnen?
- ▶ Vad tycker barnen är hjälpsamt?

Metod

- ▶ Kvalitativ
- ▶ Semistrukturerade intervjuer
- ▶ 17 barn, 7-20 år, 11 flickor och 6 pojkar
- ▶ Genomförde interventionen 2019-2021
- ▶ Intervjuerna analyserats och bearbetats tematiskt.

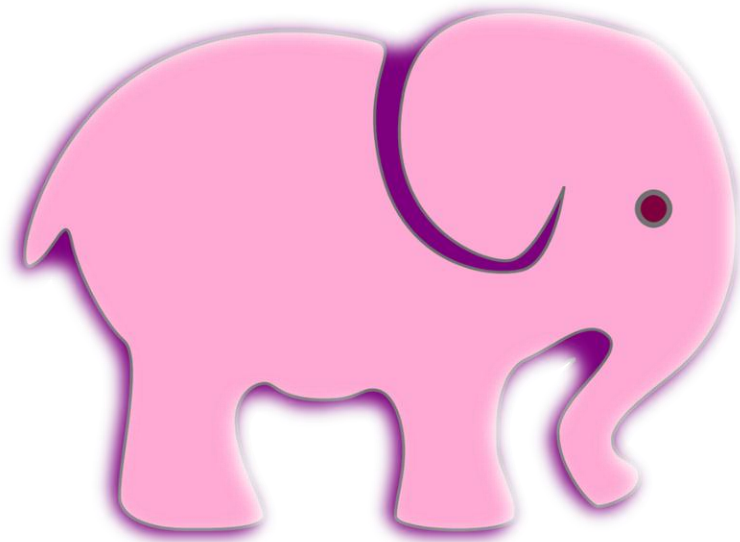
Resultat

Tre teman

- ▶ Lära känna varandra,
- ▶ Känsломässig lättnad,
- ▶ Hjälpsamma incitament.

”Läskiga pratet”

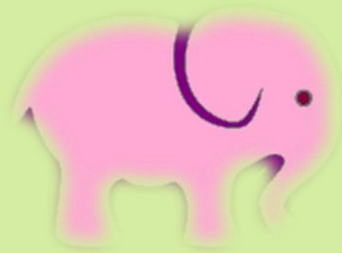
Hur kommer min förälder att reagera? Hur pratar man om skadligt bruk och beroende?

Process “Lära känna varandra”

Komma till tals

Lyssna till varandras
berättelser

Bli hörd och bekräftad

Process “Känslomässig lättnad”

Minskade känslor av
ensamhet

Känslor av lugn och
trygghet

Avlastning från skuld och ansvar

Hjälpsamma incitament

Öppen och ärlig kommunikation

Ett tryggt rum

Kunskap

Samtalsledarnas stöd

Övningar och lek

Sammanfattning av resultaten från utfallsstudien och intervjustudien med barn

Resultaten från utfallsstudien och intervjustudien speglar varandra på följande sätt:

- Enligt utfallsstudien rapporterade både barn och deras föräldrar ökad närhet och mindre kaos i familjen efter programslut.
- I intervjustudien framkom att barnen lärde känna varandra bättre och de uttryckte tydlig lättnad.
- Enligt utfallsstudien rapporterade barnen mindre uppförandeproblem
- Resultaten från intervjustudien tyder på att barnen upplever att tabun bryts och att negativa känslor minskar.

Forts.

- När barnen känner av en större närhet och mindre kaos i familjen kan det också bero på att föräldrarnas skadliga bruk och beroende av alkohol och droger minskat (vilket inte var huvudsyftet med programmet)
- En tolkning vi gör är att programmet Jag & min familj främjar barns delaktighet vilket bidrar till att familjen kommer närmre varandra och att detta på sikt kan utgöra ett skydd för barnen mot senare svårigheter.

Publikationer

- ▶ Jess, K., Lyrberg, A., Isaksson, J. & Nehlin, C. (2023). Me & my family: A programme for children and parents in families with parental substance use problems - an outcome study. *Nordic Social Work Research*.
<https://doi.org/10.1080/2156857X.2023.2192223>
- ▶ Lyrberg, A., Jess, K., & Forinder, U. (2024). Barns upplevelser av en intervention i familjer där vuxna har ett problematiskt bruk av alkohol och droger. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*.
<https://doi.org/10.1177/14550725231219845>

För kontakt med nätverket:
SUD (Socialtjänstens utvecklingscentrum
Dalarna):

<https://www.du.se/sv/samverkan/samverka-med-forskare/sud/natverk-inom-sud/>
Gå till Nätverket Jag och min familj

Eller kontakta Amanda Frank afa@du.se

Tack!

Ann Lyrberg

ann.lyrberg@regiongavleborg.se

ann.lyrberg@hig.se

Tel.

+4626531520

+46725232631

Kari Jess

kje@du.se

Tel:

+4623778513

+46760507320

